

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. президента Науково-дослідного
інституту публічного права
д.ю.н., професор

С.О. Коросід
« 15 » / січня 2025 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Валько Вікторії Русланівни на тему «Контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Науково-дослідного інституту публічного права 3 грудня 2021 року (протокол № 15)

ВИТЯГ

із протоколу спільного засідання відділів актуальних питань філософії права та юридичної лінгвістики, науково-правових експертиз та законопроектних робіт, проблем публічного права, організаційного забезпечення наукових проектів і міжнародної діяльності Науково-дослідного інституту публічного права від «15» січня 2025 року.

Присутні 11 осіб:

Овчарук Сергій Станіславович – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу проблем публічного права Науково-дослідного інституту публічного права – *головуючий на засіданні*;

Гаруст Юрій Віталійович – доктор юридичних наук, професор, заступник президента з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права;

Коросід Сергій Олександрович – доктор юридичних наук, професор, в.о. президента Науково-дослідного інституту публічного права;

Боровик Андрій Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент, віце-президент з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права – *науковий керівник*;

Сорока Лариса Володимирівна – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу аспірантури Науково-дослідного інституту публічного права;

Куркова Ксенія Миколаївна – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу науково-правових експертиз та законопроектних робіт Науково-дослідного інституту публічного права;

Ріпенко Артем Ігорович – доктор юридичних наук, завідувач відділу актуальних питань філософії права та юридичної лінгвістики Науково-дослідного інституту публічного права;

Луценко-Миськів Леся Ігорівна – доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права;

Козін Сергій Миколайович – доктор юридичних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу науково-правових експертиз та законопроектних робіт Науково-дослідного інституту публічного права;

Курило Інна Володимирівна – доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права;

Шкарупа Костянтин Вікторович – доктор юридичних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права.

Запрошені:

Валько Вікторія Русланівна – здобувач ступеня доктора філософії.

Порядок денний:

Публічна презентація здобувачем Валько Вікторією Русланівною дисертації на тему «Контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право та її обговорення з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів.

Науковий керівник – **Боровик Андрій Володимирович** – кандидат юридичних наук, доцент, віце-президент з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права.

Головуючий по цьому питанню – **Овчарук Сергій Станіславович** – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу проблем публічного права Науково-дослідного інституту публічного права.

Слухали:

Здобувача наукового ступеня доктора філософії Валько В.Р. про результати дисертаційного дослідження. У своїй доповіді вона обґрунтувала актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначила мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, розкрила структуру роботи та основні її положення, показала їх новизну, теоретичне та практичне значення. Здобувач наголосила на таких аспектах свого дослідження.

Демократизація публічного простору є ключовим елементом системи підвищення правової культури населення країни. Молоде покоління більш активне в процесах обізнаності про свої права, механізми їхнього захисту та обов'язки держави в контексті їхнього забезпечення. Усе більше випадків домашнього насильства стають публічними; латентність цього явища знижується.

Однак за даними Фонду народонаселення ООН та Женевського центру демократичного контролю за збройними силами, 38% суддів і 39% прокурорів вважають домашнє насильство «приватною справою», 59% правоохоронців вважають більшість повідомлень про домашнє насильство неправдивими, до 84% поліцейських ставлять у пріоритет примирення, а не покарання і до 62% правоохоронців вважають, що багато жертв згвалтування самі в цьому винні.

Існування означених чинників вкрай негативно впливає на ефективність реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в Україні, адже наведені узагальнені дані є також орієнтовною репрезентацією сучасного стану розвитку суспільних відносин у цій сфері.

Власне, поступове усвідомлення громадянами України необхідності засудження усіх видів насильства за ознакою статі, у тому числі домашнього насильства, – знаходиться на етапі розвитку, як і механізми його підтримки, а практична діяльність суб'єктів, відповідальних за реалізацію заходів протидії означеному явищу, яка вже досить тривалий час мала б відповідати постулатам об'єктивності та неупередженості, демонструє зовсім інші результати. Так, аналіз щорічної доповіді Уповноваженого з прав людини за 2023 рік показав, що протягом звітного періоду значно зросла кількість випадків домашнього насильства. Причин цьому щонайменше дві: як вплив психотравматичних обставин, які відобразились на сімейних відносинах, так і не бажання жертви або її оточення терпіти такі дії та мовчати про них. У цьому ж звіті також вказується, що: «Не зважаючи на поступові кроки уповноважених органів державної влади в напрямі вдосконалення, система захисту прав осіб, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі, потребує покращення наявного механізму. Під час розгляду звернень виявлено прогалини у системі взаємодії відповідальних суб'єктів, байдуже ставлення посадових осіб і фактичну бездіяльність, тимчасом як домашнє насильство несе безпосередню загрозу постраждалим особам».

Такі перевірки мають надзвичайно важливе значення, адже загалом контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству має сприяти покращенню процедур захисту жертв, покаранню насильників і запобігати подібним випадкам у майбутньому. Вона здійснюється різними державними та недержавними суб'єктами, однак їхня мета має бути спільною – забезпечити функціональність діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству, зокрема здійснення ними ефективних та результативних заходів запобігання та ліквідації наслідків встановлених фактів насильства в сімейному середовищі, надання належних і якісних послуг постраждалим, дотримання нормативів, стандартів та законодавчих вимог в процедурному аспекті виконання своїх функціональних обов'язків, а також постійної оптимізації механізмів їх реалізації.

Відповідно, існує нагальна необхідність у створенні ефективних процедур взаємодії між різними державними та недержавними суб'єктами, що здійснюють заходи як протидії домашньому насильству, так і контролю за їх

здійсненню, адже лише через злагоджену співпрацю можна забезпечити комплексний підхід до розв'язання цієї проблеми. Це, своєю чергою, актуалізує необхідність визначення юридичної природи та особливостей здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству з позиції єдності реалізації контрольно-наглядових заходів, оскільки будь-які оптимізаційні зміни потребують якісного наукового супроводу.

Мета роботи полягає у визначенні юридичної природи та особливостей здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству, виявленні ключових проблем у реалізації відповідних заходів задля виокремлення напрямів оптимізації їхнього втілення.

Для досягнення поставленої мети в дисертації потрібно виконати такі *завдання*:

- визначити сутність контрольно-наглядових відносин у сфері протидії домашньому насильству через призму їх приналежності до адміністративно-правових;

- схарактеризувати нормативно-правові засади здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству;

- розкрити систему суб'єктів контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству;

- визначити основні напрямки забезпечення та принципи контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству;

- з'ясувати сутність форм контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству;

- схарактеризувати методи контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству;

- визначити різновиди гарантій забезпечення законності контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству;

- розкрити особливості взаємодії між державними та громадськими інституціями у сфері протидії домашньому насильству при здійсненні контрольно-наглядової діяльності в Україні;

- виявити кращі світові практики здійснення контролю за кривдниками у дискурсі можливості їх впровадження в національну правову систему;

- виокремити тенденції удосконалення адміністративно-правового регулювання здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству.

Предмет дослідження – контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень у межах науки

адміністративного права, що розкриває юридичну природу, особливості організації та здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству з дискурсу необхідності забезпечення єдності реалізації контрольно-наглядових заходів, які об'єктивуються низкою організаційних, превентивних та примусових дій уповноважених суб'єктів публічного та приватного секторів, задля узгодження та гарантування цілісності процедур та методів роботи, вчасного корегування дій і визначення їхньої послідовності з метою прийняття обґрунтованих рішень оптимізуючого чи констатуючого характеру. За результатами проведеного аналізу сформульовано наукові положення та висновки, запропоновані особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

– контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству визначена як система нормативно визначених за характером, обсягом та спрямуванням заходів і процедур, застосованих під час: 1) організаційної складової забезпечення функціональності діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству (розробка планів та методик здійснення контрольно-наглядових дій, уповноваження відповідальної особи за їх здійснення, розподіл ресурсного забезпечення тощо); 2) процесу забезпечення функціональності діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству (збір та аналіз даних, звірка фактичного стану зі встановленими критеріями на відповідність, виявлення порушень та помилок, визначення відповідальних за їх усунення, розробка заходів з усунення недоліків та надання рекомендацій, моніторинг та оцінка ефективності процесу усунення виявлених недоліків тощо); 3) профілактичної діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству (збір та опрацювання інформації про особу кривдника, спостереження за його поведінкою, підтримка зміни світогляду та корекції антисоціальної поведінки (наприклад, прийняття рішення про проходження ним програми для кривдника) тощо);

– інституційні принципи, що характерні для контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству, визначено як такі, що репрезентують ідеї сталого та інклюзивного розвитку, який забезпечує нетерпиме ставлення до будь-якого насильства, що досягається шляхом проведення належного та ефективного контролю з боку державних і громадських інституцій;

– визначено тенденції удосконалення адміністративно-правового регулювання здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству в Україні у вияві необхідності: 1) формування механізму єдності реалізації контрольно-наглядових заходів (першим етапом якого є створення робочої групи з розробки Концепції забезпечення єдності реалізації контрольно-наглядових заходів у сфері протидії домашньому насильству); 2) підвищення ефективності роботи органів державної влади, відповідальних за контрольно-наглядову діяльність у цій сфері, а також визначення способів оптимізації процедур здійснення громадського

контролю (шляхом прийняття спеціалізованого урядового акту); 3) внесення змін та доповнень до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (преамбула, частина 3 статті 33, пункт 2, 10 частини 1 статті 4, частини 2 статті 5 тощо); 4) внесення змін до Кримінального кодексу України шляхом доповнення його положень статтею 365-4 «Бездіяльність працівника правоохоронного органу на факт домашнього насильства»; 5) удосконалення статутного законодавства, що встановлює засади діяльності суб'єктів здійснення контрольних-наглядових заходів (наприклад, законодавства у сфері діяльності органів поліції в частині посилення обмежувальних заходів протидії домашньому насильству);

удосконалено:

– класифікаційні критерії розподілу суб'єктів здійснення контрольних-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству, які з-поміж інших аспектів диференціюються за: 1) рівнем юрисдикції: міжнародні (наприклад, ООН-Жінки), регіональні (наприклад, Група експертів з дій проти насильства стосовно жінок і домашнього насильства, Лансаротський комітет), національні (наприклад, Верховна Рада України, Мінсоцполітики, Національна соціальна сервісна служба України, прокуратура); 2) юридичною природою домінуючого компонента реалізованих заходів: обмеження лиш наглядовими функціями (наприклад, міжнародні інституції, неурядові організації, Експертна група з питань протидії торгівлі людьми, домашньому насильству та гендерної рівності Директорату розвитку соціальних послуг Мінсоцполітики) або їхнім органічним поєднанням (наприклад, Національна соціальна сервісна служба, Національна поліція України);

– наукове розуміння гарантій забезпечення законності контрольних-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству як системи заходів, спрямованих врегулювати поведінку та дії суб'єктів її здійснення у спосіб створення умов для об'єктивного та ефективного контролю за проведенням заходів з протидії домашньому насильству (зокрема і наданням захисту постраждалим від будь-яких форм насильства в сім'ї) та встановлення вимог щодо її правомірності;

– науковий підхід розкриття особливостей взаємодії між державними та громадськими інституціями у сфері протидії домашньому насильству при здійсненні контрольних-наглядової діяльності в Україні у вияві необхідності їхньої диференціації залежно від різновидів здійснюваного контролю – парламентського, відомчого та громадського;

отримали подальший розвиток:

– наукові узагальнення, що нормативно-правові засади здійснення контрольних-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству вимагають від держави забезпечити ефективність реалізації заходів, визначених як необхідні до здійснення у рамках відповідної державної політики, задля гарантування кожному постраждалому належного захисту, безпеки, допомоги та відправлення правосуддя;

– обґрунтування хибності наукового підходу, який визначає форми контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству з позиції вивчення способів її організації та здійснення, а також через різновиди контрольно-наглядових заходів (внутрішні чи зовнішні, постійні або тимчасові, планові чи позапланові тощо), адже це не узгоджується зі змістом та сутністю правового концепту «форма», який слугує для репрезентації практичних обрисів вчинюваних дій;

– наукові узагальнення, що застосування методу переконання у діяльності органів Національної поліції, зокрема і під час проведення ними індивідуальних профілактичних заходів щодо контролю за поведінкою як потенційних кривдників, так і тих хто вже перебуває на обліку об'єктивує два види впливу: індивідуальний (внутрішній) – направлений на недопущення нових фактів домашнього насильства з боку підконтрольної особи та колективний (зовнішній) – направлений на середовище, яке може сприяти формуванню небезпечної поведінки;

– результати компаративістичного аналізу практик здійснення контролю за кривдниками з констатацією, що на сучасному етапі розвитку вітчизняної правової системи актуальними для впровадження з таких, є: 1) оптимізація процедури контролю за поведінкою кривдника у спосіб забезпечення можливості застосування органами поліції електронних засобів контролю їхнього місцеперебування (аналогічно досвіду Франції, а також таких країн як Грузія чи Австрія); 2) удосконалення законодавства у сфері діяльності органів поліції в контексті забезпечення можливості останніх разом із терміновим заборонним приписом виносити заборонні ордери на носіння, зберігання та володіння зброєю військовослужбовцями на час дії термінового заборонного припису (адаптуючи окремі положення досвіду Ізраїлю).

Після закінченні доповіді здобувачу присутніми були поставлені такі питання:

Запитання Козіна С.М.: Схарактеризуйте коротко мету контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству.

Валько В.Р.: Дякую за запитання. Метою контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству в загальному названо необхідність забезпечення функціональності діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству, зокрема здійснення ними ефективних та результативних заходів запобігання та ліквідації наслідків встановлених фактів насильства в сімейному середовищі, надання належних і якісних послуг постраждалим, дотримання нормативів, стандартів та законодавчих вимог в процедурному аспекті виконання своїх функціональних обов'язків, а також постійної оптимізації механізмів їх реалізації.

Запитання Луценко-Миськів Л.І.: Чи є такі поняття як «контроль» і «нагляд» на вашу думку тотожними чи все таки мають якісь відмінності?

Валько В.Р.: Дякую за запитання. Нагляд та контроль є двома різними, але пов'язаними поняттями, які часто використовуються в управлінській діяльності для позначення суміжного кола суспільних відносин. Суттєва відмінність між ними таки існує. По-перше, це обсяг можливостей контролюючих та наглядових суб'єктів (у контролюючих значно більше, адже окрім превенції контроль включає також коригувальні дії, не зводячись лиш до встановлення юридичного факту); по-друге, вони мають різне спрямування реалізації застосовних заходів їхнього здійснення, оскільки нагляд орієнтований на попередження помилок та недоліків, тоді як контроль – на виявлення та виправлення невідповідностей, протиріч та хиб. Однак необхідно враховувати, що попри їхню функціональну відмінність, вони можуть органічно доповнювати один одного та використовуватися разом для забезпечення максимальної результативності процесів адміністрування. У такому випадку доречно вести мову про контроль-наглядову діяльність.

Запитання Куркової К.М.: **Надайте коротку характеристику позитивного зарубіжного досвіду щодо контрольних заходів у сфері протидії домашньому насильству.**

Валько В.Р.: Дякую за запитання. Констатовано, що провідні країни світу розвивають різноманітні підходи до контролю за кривдниками у сфері протидії домашньому насильству. Запропоновано кращими практиками означеного, наприклад, вбачати такі як: Австрія, Франція – вжиття широкого спектра запобіжних та обмежувальних заходів щодо кривдника (видворення кривдника з дому, заборона наближення до потерпілої особи, електронний моніторинг тощо), які допомагають захистити потерпілих від подальших насильницьких дій; Німеччина та Норвегія – розвиток програм реабілітації для кривдників, спрямованих на зміну їхньої поведінки та уникнення повторного насильства, проходження яких обов'язково має бути підконтрольним; Канада – системна координація між правоохоронними органами, службами соціального захисту, судами та іншими зацікавленими сторонами. Водночас, наприклад, у Норвегії координація трансформується у взаємодію; Ірландія, Мальта, Польща – створення спеціальних інституцій, що відповідальні за надання захисних послуг дітям жертвам/свідкам домашнього насильства, а також наявність нормативів їхньої якості є свідченням сформованих механізмів контроль-наглядової діяльності за їх дотриманням; Ізраїль – контроль за обігом зброї за суб'єктним критерієм (в аспекті особи кривдника-військовослужбовця) є дієвим інструментом не лише зниження ризику застосування зброї у побутово-конфліктному середовищі, але й забезпечення режиму правомірності поведінки осіб, які мають доступ до зброї загалом.

Запитання Сороки Л.В.: **Що ви розумієте під гарантіями забезпечення законності контроль-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству?**

Валько В.Р.: Дякую за запитання. Гарантії забезпечення законності контроль-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству

слід розглядати як централізовану єдність вимог, наданих ресурсів та сформованих мереж взаємодій, що створюють середовище, вільне від проявів свавільності суб'єктів реалізації контрольних-наглядових заходів у цій сфері. Обов'язок держави забезпечити режим законності у сфері формування та реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, як власне і будь-якої іншої владно-правової діяльності, закріплено на найвищому нормативному рівні. На ньому ж і визначено права громадян та їх об'єднань у дискурсі можливості реалізації контрольних-наглядових заходів. Більш спеціалізовано гарантійний аспект забезпечення законності контрольної-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству має прояв у міждисциплінарних та спеціальних нормативних основах, але базовим при цьому є врахування того, що їхня система немає чіткої ідентифікації, а отже – виокремлення таких є площиною теоретико-методологічних досліджень.

Запитання Ріпенка А.І.: Які основні тенденції удосконалення адміністративно-правового регулювання здійснення контрольної-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству вами було визначено в межах проведеного дослідження?

Валько В.Р.: Дякую за запитання. Головні тенденції удосконалення адміністративно-правового регулювання здійснення контрольної-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству в Україні репрезентують необхідність: по-перше, формування механізму єдності реалізації контрольних-наглядових заходів (першим етапом якого є створення робочої групи з розробки Концепції забезпечення єдності реалізації контрольних-наглядових заходів у сфері протидії домашньому насильству); по-друге, підвищення ефективності роботи органів державної влади, відповідальних за контрольну-наглядову діяльність у цій сфері, а також визначення способів оптимізації процедур здійснення громадського контролю (шляхом прийняття спеціалізованого урядового акту); по-третє, внесення змін та доповнень до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (преамбула, частина 3 статті 33, пункт 2, 10 частини 1 статті 4, частини 2 статті 5 тощо); по-четверте, внесення змін до Кримінального кодексу України шляхом доповнення його положень статтею 365-4 «Бездіяльність працівника правоохоронного органу на факт домашнього насильства»; по-п'яте, удосконалення статутного законодавства, що встановлює засади діяльності суб'єктів здійснення контрольних-наглядових заходів (наприклад, законодавства у сфері діяльності органів поліції в частині посилення обмежувальних заходів протидії домашньому насильству).

У подальшому обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь присутні члени спільного засідання.

Науковий керівник – Боровик Андрій Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент, віце-президент з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права зазначив, що підготовлена Валько Вікторією

Русланівною дисертація на тему «Контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є результатом науково-теоретичної та практичної діяльності здобувача.

Під час роботи над дисертацією Вікторія Русланівна проявила себе як наполегливий дослідник, який вміло використовує методи наукового-пізнання, поєднує теоретичні пошуки з практичними навичками. Дисертант продемонструвала вміння логічно викладати думки, вести коректну полеміку з авторами, підсумовувати викладене висновками, пов'язувати теоретичні положення з потребами практики, робити законодавчі пропозиції та рекомендації прикладного характеру.

Дисертація виконана самостійно та є комплексним дослідженням юридичної природи та особливостей здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству. Під час дослідження Валько В.Р. продемонструвала глибокий рівень володіння предметом дослідження. Складений план дослідження дозволив охопити всі ключові питання теми дослідження і досить повно та змістовно висвітлити їх. Цьому сприяло загалом правильне визначення нею мети, задач, об'єкту і предмету дослідження, застосування необхідного наукового інструментарію.

Окрім того, обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації забезпечується активним використанням в роботі значного обсягу наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених адміністративного, конституційного, міжнародного, цивільного права тощо, а також ґрунтовним аналізом широкого кола нормативно-правових джерел національного законодавства у досліджуваній сфері.

У межах роботи над дисертацією здобувачем підготовлено одноосібно сім наукових публікацій, з яких чотири – статті в журналах, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук; три – тези доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Індивідуальний план наукової роботи та навчальний план виконано Валько В.Р. у повному обсязі.

Загалом дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Валько В.Р. заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Вважаю, що дисертаційну роботу можна представити до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Далі надано слово *рецензентам роботи*.

Гаруст Юрій Віталійович – доктор юридичних наук, професор, заступник президента з наукової роботи Науково-дослідного інституту

публічного права, як *рецензент роботи* відзначив, що актуальність дисертаційної роботи Валько Вікторії Русланівни на тему «Контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству» не викликає сумнівів, адже комплексний аналіз особливостей контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству майже не проводився.

Зміст дисертації, який містить три розділи та десять підрозділів, свідчить про продуманий підхід дисертантки до розкриття теми дослідження, висвітлює логічний ланцюг від дослідження теоретичних і загальних питань особливостей здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству, до виявлення ключових проблем у реалізації відповідних заходів задля виокремлення напрямів оптимізації їхнього втілення.

Належний рівень вірогідності наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено використанням значного обсягу узагальнених теоретичних матеріалів та відповідних наукових методів. Новизна підходів до вирішення ряду проблем, аргументованість в основних висновках відрізняють дослідження дисертанта.

Дисертаційну роботу Валько Вікторії Русланівни на тему «Контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству» слід визнати завершеним дисертаційним дослідженням, що виконано за актуальною та практично значущою темою. Робота містить науково обґрунтовані результати, які в комплексі вирішують теоретичні, правові і практичні проблеми здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право», Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Куркова Ксенія Миколаївна – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу науково-правових експертиз та законопроектних робіт Науково-дослідного інституту публічного права, як *рецензент роботи* відзначила, що дисертаційне дослідження, без сумніву, є актуальним на даному етапі розвитку нашої держави, містить багато позитивних аспектів, які досить широко та лаконічно розкриті в межах проведеної наукової роботи.

Фундаментальність та комплексність роботи проявляється у всебічному та поступовому вивченні дисертантом предмету дослідження. У дисертації чітко сформульовані мета та завдання дослідження, їх постановка та послідовність дозволяють розкрити основний зміст теми. Об'єкт та предмет дослідження визначені у відповідності до встановлених вимог та дозволяють

розв'язати важливу науково-прикладне завдання у межах обраної спеціальності.

Основні положення, висновки та рекомендації дисертації містять елементи наукової новизни, є повністю обґрунтовані та аргументовані і отримали необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертаційного дослідження.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повною мірою, мету дослідження досягнуто.

Дисертація Валько Вікторії Русланівни на тему «Контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству» є завершеною науковою працею, яку виконано за актуальною та практично значущою темою. Робота містить науково обґрунтовані результати, які сприяють досягненню основної мети дослідження – удосконаленню адміністративно-правового регулювання здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству в Україні.

Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Курило Інна Володимирівна – доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права зазначила, що дисертація Валько Вікторії Русланівни є цікавою, новою, актуальною та практично важливою для розроблення питань удосконалення здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству в Україні, оскільки в ній пропонується вирішити низку актуальних проблем.

Зміст роботи, перелік наукових публікацій доводить наукову зрілість, володіння здобувачем методикою дослідницької роботи, умінням узагальнювати досягнуте в науці і на основі досягнутого самостійно формулювати гіпотези, положення, висновки, які мають концептуальний характер та є основою для подальших наукових пошуків у цьому напрямку.

Валько В.Р. виконала усі поставлені завдання дослідження, запропонувала низку теоретично обґрунтованих положень, висновків, змін до законодавства, спрямованих на вдосконалення адміністративно-правового регулювання здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству в Україні.

Загалом, результати дисертаційного дослідження мають як теоретичне, так і практичне значення. Тому дисертаційна робота Загалом, результати дисертаційного дослідження мають як теоретичне, так і практичне значення. Тому дисертаційна робота Мулика Романа Олександровича заслуговує на рекомендацію до захисту.

Козін Сергій Миколайович – доктор юридичних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу науково-правових експертиз та законопроектних робіт Науково-дослідного інституту публічного права звернув увагу на достатню розробленість аналізованої проблематики, зазначив, що обрана здобувачем тема дисертаційного дослідження, безсумнівно, є актуальною.

Проведене здобувачем дослідження вирізняється достатнім ступенем новизни. Положення та висновки дисертації є новими, науково обґрунтованими та достовірними.

Зокрема Валько В.Р. у своєму дисертаційному дослідженні вдало сформувала наукові положення, що класифікаційні критерії розподілу суб'єктів здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству диференціюються за: 1) рівнем юрисдикції: міжнародні (наприклад, ООН-Жінки), регіональні (наприклад, Група експертів з дій проти насильства стосовно жінок і домашнього насильства, Лансаротський комітет), національні (наприклад, Верховна Рада України, Мінсоцполітики, Національна соціальна сервісна служба України, прокуратура); 2) юридичною природою домінуючого компоненту реалізованих заходів: обмеження лиш наглядовими функціями (наприклад, міжнародні інституції, неурядові організації, Експертна група з питань протидії торгівлі людьми, домашньому насильству та гендерної рівності Директорату розвитку соціальних послуг Мінсоцполітики) або їхнім органічним поєднанням (наприклад, Національна соціальна сервісна служба, Національна поліція України).

На увагу заслуговує також обґрунтування автором хибності наукового підходу, який визначає форми контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству з позиції вивчення способів її організації та здійснення, а також через різновиди контрольно-наглядових заходів (внутрішні чи зовнішні, постійні або тимчасові, планові чи позапланові тощо), адже це не узгоджується зі змістом та сутністю правового концепту «форма», який слугує для репрезентації практичних обрисів вчинюваних дій.

Загалом дисертаційне дослідження виконане відповідно до вимог МОН України. Дисертант має достатню кількість наукових статей у фахових виданнях та опублікованих тез виступів на конференціях.

Загалом, дисертація Валько Вікторії Русланівни на тему «Контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству» являє собою самостійну, завершену, комплексну наукову роботу, яка відповідає відповідним вимогам та може бути рекомендованою до розгляду та разового захисту у спеціалізованій вченій раді.

Вікторія Русланівна висловила виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку її дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприяли вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи та корекції подальших науково-дослідних планів.

Присутні на засіданні одногolosно запропонували визнати дисертацію Валько В.Р. завершеною теоретично та практично-значимою науковою роботою, що містить висновки, які сприяють вирішенню нагальної наукової проблеми та є суттєвим внеском у розвиток юридичної науки, і яка може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді. Запропоновано схвалити такий висновок:

ВИСНОВОК

щодо дисертації Валько Вікторії Русланівни на тему «Контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству» на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена тим, що демократизація публічного простору є ключовим елементом системи підвищення правової культури населення країни. Молоде покоління більш активне в процесах обізнаності про свої права, механізми їхнього захисту та обов'язки держави в контексті їхнього забезпечення. Усе більше випадків домашнього насильства стають публічними; латентність цього явища знижується.

Однак за даними Фонду народонаселення ООН та Женевського центру демократичного контролю за збройними силами, 38% суддів і 39% прокурорів вважають домашнє насильство «приватною справою», 59% правоохоронців вважають більшість повідомлень про домашнє насильство неправдивими, до 84% поліцейських ставлять у пріоритет примирення, а не покарання і до 62% правоохоронців вважають, що багато жертв згвалтування самі в цьому винні.

Існування означених чинників вкрай негативно впливає на ефективність реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в Україні, адже наведені узагальнені дані є також орієнтовною репрезентацією сучасного стану розвитку суспільних відносин у цій сфері.

Власне, поступове усвідомлення громадянами України необхідності засудження усіх видів насильства за ознакою статі, у тому числі домашнього насильства, – знаходиться на етапі розвитку, як і механізми його підтримки, а практична діяльність суб'єктів, відповідальних за реалізацію заходів протидії означеному явищу, яка вже досить тривалий час мала б відповідати постулатам об'єктивності та неупередженості, демонструє зовсім інші результати. Так, аналіз щорічної доповіді Уповноваженого з прав людини за 2023 рік показав, що протягом звітного періоду значно зросла кількість випадків домашнього насильства. Причин цьому щонайменше дві: як вплив

психотравматичних обставин, які відобразились на сімейних відносинах, так і не бажання жертви або її оточення терпіти такі дії та мовчати про них. У цьому ж звіті також вказується, що: «Не зважаючи на поступові кроки уповноважених органів державної влади в напрямі вдосконалення, система захисту прав осіб, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі, потребує покращення наявного механізму. Під час розгляду звернень виявлено прогалини у системі взаємодії відповідальних суб'єктів, байдуже ставлення посадових осіб і фактичну бездіяльність, тимчасом як домашнє насильство несе безпосередню загрозу постраждалим особам».

Такі перевірки мають надзвичайно важливе значення, адже загалом контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству має сприяти покращенню процедур захисту жертв, покаранню насильників і запобігати подібним випадкам у майбутньому. Вона здійснюється різними державними та недержавними суб'єктами, однак їхня мета має бути спільною – забезпечити функціональність діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству, зокрема здійснення ними ефективних та результативних заходів запобігання та ліквідації наслідків встановлених фактів насильства в сімейному середовищі, надання належних і якісних послуг постраждалим, дотримання нормативів, стандартів та законодавчих вимог в процедурному аспекті виконання своїх функціональних обов'язків, а також постійної оптимізації механізмів їх реалізації.

Відповідно, існує нагальна необхідність у створенні ефективних процедур взаємодії між різними державними та недержавними суб'єктами, що здійснюють заходи як протидії домашньому насильству, так і контролю за їх здійсненням, адже лише через злагоджену співпрацю можна забезпечити комплексний підхід до розв'язання цієї проблеми. Це, своєю чергою, актуалізує необхідність визначення юридичної природи та особливостей здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству з позиції єдності реалізації контрольно-наглядових заходів, оскільки будь-які оптимізаційні зміни потребують якісного наукового супроводу.

Наукове завдання, за розв'язання якого здобувач заслуговує присудження наукового ступеня полягає у визначенні юридичної природи та особливостей здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству, виявленні ключових проблем у реалізації відповідних заходів задля виокремлення напрямів оптимізації їхнього втілення.

На основі проведеного дослідження сформовано ряд нових наукових положень і висновків, які розв'язують важливу наукову проблему; **найсуттєвішими науковими результатами, які одержав здобувач особисто та які характеризуються достовірністю та науковою новизною, є такі:**

– контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству визначена як система нормативно визначених за характером, обсягом та спрямуванням заходів і процедур, застосованих під час:

1) організаційної складової забезпечення функціональності діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству (розробка планів та методик здійснення контрольних-наглядових дій, уповноваження відповідальної особи за їх здійснення, розподіл ресурсного забезпечення тощо); 2) процесу забезпечення функціональності діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству (збір та аналіз даних, звірка фактичного стану зі встановленими критеріями на відповідність, виявлення порушень та помилок, визначення відповідальних за їх усунення, розробка заходів з усунення недоліків та надання рекомендацій, моніторинг та оцінка ефективності процесу усунення виявлених недоліків тощо); 3) профілактичної діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству (збір та опрацювання інформації про особу кривдника, спостереження за його поведінкою, підтримка зміни світогляду та корекції антисоціальної поведінки (наприклад, прийняття рішення про проходження ним програми для кривдника) тощо);

– інституційні принципи, що характерні для контрольних-наглядових діяльності у сфері протидії домашньому насильству, визначено як такі, що репрезентують ідеї сталого та інклюзивного розвитку, який забезпечує нетерпиме ставлення до будь-якого насильства, що досягається шляхом проведення належного та ефективного контролю з боку державних і громадських інституцій;

– визначено тенденції удосконалення адміністративно-правового регулювання здійснення контрольних-наглядових діяльності у сфері протидії домашньому насильству в Україні у вияві необхідності: 1) формування механізму єдності реалізації контрольних-наглядових заходів (першим етапом якого є створення робочої групи з розробки Концепції забезпечення єдності реалізації контрольних-наглядових заходів у сфері протидії домашньому насильству); 2) підвищення ефективності роботи органів державної влади, відповідальних за контрольні-наглядову діяльність у цій сфері, а також визначення способів оптимізації процедур здійснення громадського контролю (шляхом прийняття спеціалізованого урядового акту); 3) внесення змін та доповнень до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (преамбула, частина 3 статті 33, пункт 2, 10 частини 1 статті 4, частини 2 статті 5 тощо); 4) внесення змін до Кримінального кодексу України шляхом доповнення його положень статтею 365-4 «Бездіяльність працівника правоохоронного органу на факт домашнього насильства»; 5) удосконалення статутного законодавства, що встановлює засади діяльності суб'єктів здійснення контрольних-наглядових заходів (наприклад, законодавства у сфері діяльності органів поліції в частині посилення обмежувальних заходів протидії домашньому насильству).

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертаційному дослідженні висновки, теоретичні положення та конкретні пропозиції використовуються та можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого наукового вивчення теоретико-методологічних проблем науки адміністративного права і процесу (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *законотворчій діяльності* – для вдосконалення процедур здійснення контрольної-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству в Україні;

– *освітньому процесі* – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні проблеми» (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечується:

– комплексним застосуванням раціональної сукупності дослідницьких методів пізнання соціальних процесів і явищ у сферах дії держави та права для аналізу і характеристики нормативно-правових актів і наукових праць, присвячених теоретичним, нормативним і практичним аспектам контрольної-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству;

– застосуванням методологічних принципів об'єктивності і неупередженості аналізу та критичного осмислення досліджуваного матеріалу;

– аргументованою науковою полемікою з іншими вченими в тексті дисертації;

– використанням положень чинного законодавства України, а також офіційних аналітичних і статистичних матеріалів, довідкових видань та юридичної публіцистики;

– послідовністю та логікою викладення здобувачем матеріалу, його аргументованістю;

– відповідністю висновків роботи і отриманих результатів поставленим завданням та доведенням сформульованих пропозицій до рівня їх можливого використання у практиці;

– рівнем репрезентативності емпіричного матеріалу.

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана Валько Вікторією Русланівною самостійно. Усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень дисертанта. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувача або відповідної наукової полеміки.

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблеми загалом, окремі її аспекти, одержані узагальнення та висновки оприлюднено на трьох міжнародних науково-практичних конференціях: «Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 25–26 січня 2023 року), «Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки в умовах сьогодення» (м. Київ, 13–14 березня 2023 року), «Реформування українського законодавства: проблемні питання та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 7–8 лютого 2024 року).

Публікації. Основні результати дисертації, висновки та пропозиції знайшли своє відображення у семи наукових публікаціях, з яких чотири – статті в журналах, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук; три – тези доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Наукові праці Валько В.Р., опубліковані за результатами дисертаційного дослідження, відповідають вимогам п.п. 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Всі представлені наукові публікації здобувача зараховуються за темою дисертації, а саме:

1. Valko, V. Analysis of international and European entities involved in control and supervision in the field of combating domestic violence. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2023. № 2. P. 100–104. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2023.2.16>

2. Валько В.Р. Контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 3. С. 118–122. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.3.20>

3. Валько В.Р. Вплив міжнародних стандартів на контрольно-наглядову діяльність у сфері протидії домашньому насильству в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 4. С. 181–186. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.4.33>

4. Валько В.Р. Система суб'єктів контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 5. С. 235–241. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.5.40>

5. Валько В.Р. Контрольно-наглядові відносини у сфері протидії домашньому насильству як різновид адміністративно-правових взаємозв'язків. *Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25–26 січ. 2023 р.)*. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 14–16.

6. Валько В.Р. Гарантії забезпечення законності контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству. *Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки в умовах сьогодення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 13–14 берез. 2023 р.)* Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 131–133.

7. Валько В.Р. Кращі світові практики здійснення контролю за кривдниками. *Реформування українського законодавства: проблемні питання та шляхи їх вирішення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 7–8 лют. 2024 р.)*. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 71–73.

Оцінка мови і стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Форма і зміст дисертації та анотації відповідають вимогам, що встановлені Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

Дисертація є цілісною, завершеною, кваліфікованою працею, в якій містяться висунуті здобувачем науково обґрунтовані теоретичні і практичні результати та наукові положення, що характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий внесок здобувача в юридичну науку.

Анотація дисертації є узагальненим коротким викладом її основного змісту. В анотації стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення, що дає повне уявлення про виконану здобувачем роботу. Обсяг дисертації та анотації, а також зміст роботи відповідають встановленим вимогам.

Контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 «Право».

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Валько Вікторії Русланівни на тему «Контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству».

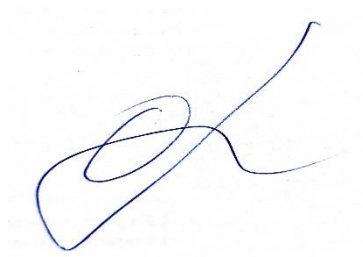
2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Валько Вікторії Русланівни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

3. Рекомендувати дисертацію Валько Вікторії Русланівни на тему «Контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству»

до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 11, проти – 0, таких, що утримались – 0; здобувач Валько В.Р. – не голосувала.

**Головуючий на засіданні –
доктор юридичних наук, професор,
завідувач відділу
Науково-дослідного інституту
публічного права**

С.С. Овчарук